

Sosiaalihuollon asiantuntijoiden näkemyksiä suosituksista – osahankkeen kyselyn tuloksia

Sosiaalihuollon suositukset -osahankkeen Teams-tilaisuus

31.1.2024

Maria Tapola-Haapala

tutkija, VTT, laillistettu sosiaalityöntekijä

maria.tapola-haapala@paijatha.fi

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso,

**Päijät-Hämeen
hyvinvointialue**

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

Sosiaalialan osaamiskeskus
Verso

Sosiaalihuollon suositukset (2023-2025)

(<https://paijat-sote.fi/sosiaalialan-osaamiskeskus-verso/kehittamishankkeet/sosiaalihuollon-kustannusvaikuttavuus/>)

- Suomen kestävän kasvun ohjelmaan kuuluvan hankkeen *Kustannusvaikuttavuus osaksi suosituksia* osahanke, jossa keskitytään sosiaalihuollon suosituksiin liittyviin kysymyksiin
- Osahankkeen toteuttaa Sosiaalialan osaamiskeskus Verso yhteistyössä muiden sosiaalialan osaamiskeskusten ja FinCCHTA:n kanssa. Sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA tuottaa osahankkeeseen selvityksen näyttöön perustuvien sosiaalipalvelujen tilanteesta muissa Pohjoismaissa.
- Osahankkeen tutkijana toimii Maria Tapola-Haapala. Mukana hanketyössä ovat professori emerita Marketta Rajavaara, johtaja Kirsi Kuusinen-James Versosta sekä kehittämissuunnittelija Marjo Hannu-Jama SONet BOTNIasta.

Sosiaalihuollon suositukset -osahankkeen tavoitteet

- 1) selvittää nykytila sekä tiedolliset ja organisatoriset edellytykset, mahdollisuudet ja esteet sosiaalihuollon näyttöön perustuvien suositusten aikaansaamiselle,
- 2) tuottaa kehittämismalleja, ehdotuksia ja skenaarioita koskien toiminnan organisoimista, jotta näyttöön perustuvien suositusten aikaansaamisessa edetään kansallisesti (ja alueellisesti),
- 3) toteuttaa pilotti liittyen näyttöön perustuvien suositusten kehitystyöhön.

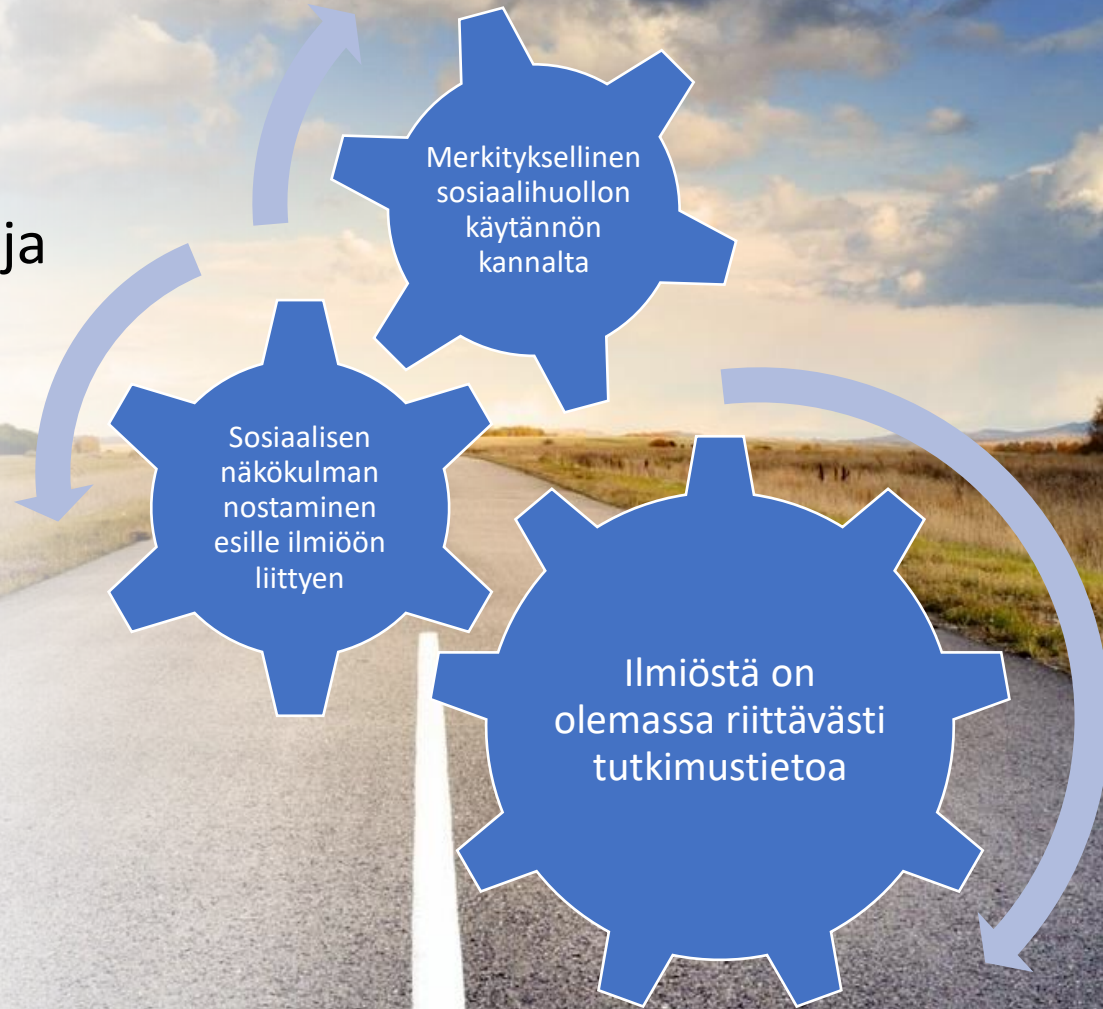

Mitkä näyttöön perustuvat suositukset?

- *Näytöllä* tarkoitamme ajantasaista, järjestelmällisesti koottua ja kriittisesti arvioitua tutkimustietoa (osittainen suora lainaus Hotus [ei vuosilukua])
- ...ja *suosituksilla* ennalta määriteltyä systemaattista prosessia noudattaen laadittuja yhteenvetoja näytön pohjalta suositeltavista menetelmistä ja toimintatavoista.
- Suositukset mahdollistavat esimerkiksi *näyttöön perustuvan toiminnan* toteuttamisen. Näyttöön perustuva toiminta tarkoittaa sosiaali- ja terveydenhuollossa ammattilisten ratkaisujen tekemistä parhaan saatavilla olevan näytön pohjalta ottaen huomioon myös esimerkiksi asiakkaan/potilaan toiveet ja tarpeet sekä ammattilaisen ammattitaidon. (muokattu lähteiden Hotus [ei vuosilukua]; Kouvonen ym. 2023; THL 2022 pohjalta)
- Hyödynnetään vaikuttavuustutkimusta mutta myös muuta tutkimusta
 - Esimerkiksi laadulliset tutkimukset ihmisten kokemuksista jostakin elämäntilanteesta
- Vahvistavat yleisesti katsausmetodologista osaamista

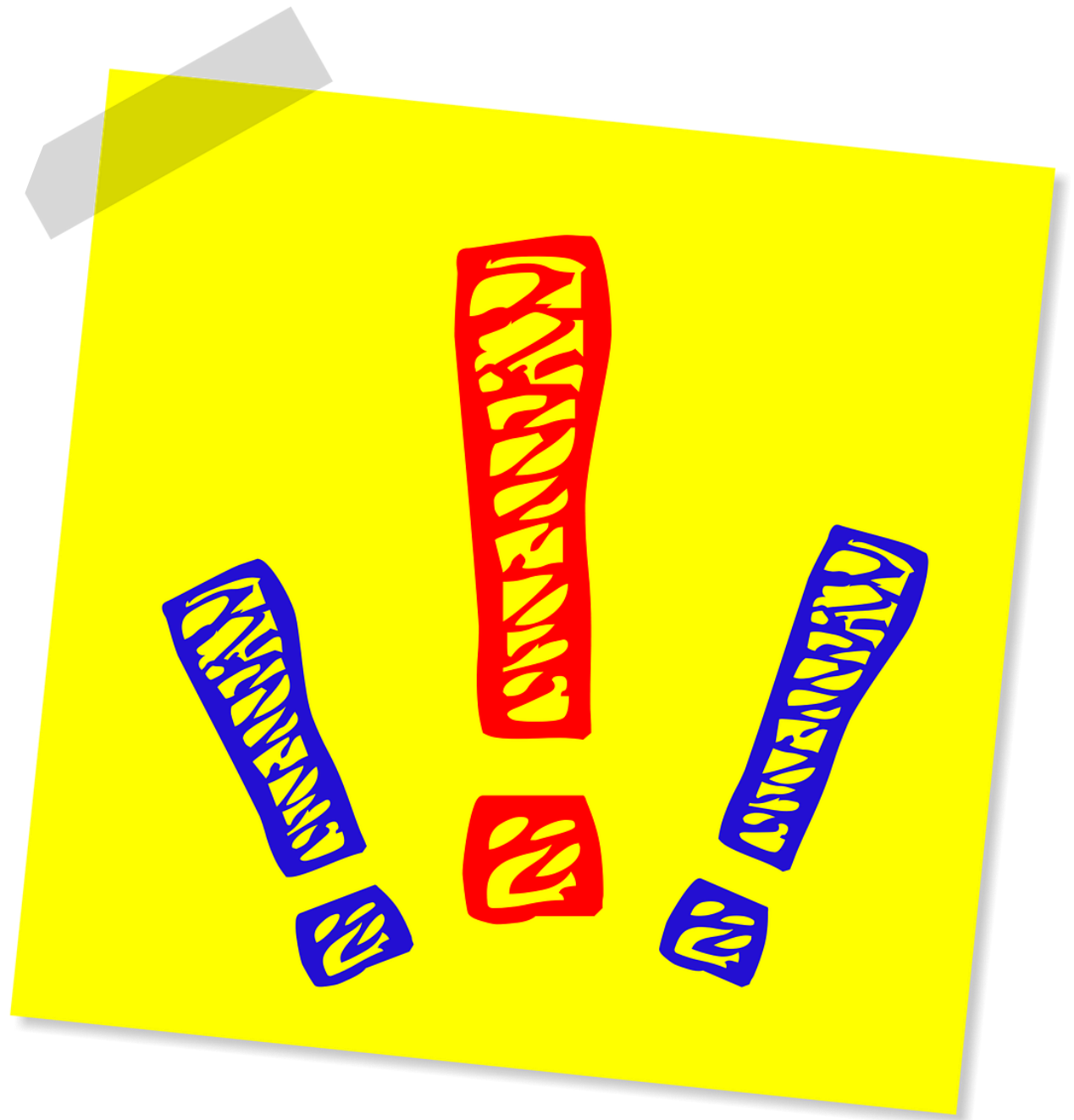
Pilotti

- Tavoitteena on laatia näyttöön perustuvat suositukset jostakin sosiaalihuollon kannalta olennaisesta ja kiinnostavasta ilmiöstä.
- Aiheeksi on valikoitunut (työnimi): *ihmissuhteiden huomioiminen päihdeongelmasta toipumisen yhteydessä.*

HUOM!

- Työryhmän sekä kommentoivan ammattilaisryhmän haku on käynnissä 12.2.2024 asti! – **Hakuaikaa jatkettu 28.2. asti!**
- Lisätietoja:
 - <https://paijat-sote.fi/sosiaalialan-osaamiskeskus-verso/kehittamishankkeet/sosiaalihuollon-kustannusvaikuttavuus/>

Tervetuloa Sosiaalihuollon suosituksien - osahankkeen seuraavaan kaikille avoimeen Teams- tilaisuuteen!

Tutkimustiedosta suosituksiin – kehittämistyön ihmettelyä

Torstaina 6.6.2024 klo 13.00-15.00

Ei ennakoilmoittautumista. [Liity kokoukseen napsauttamalla tästä](#)

Kokoustunnus: 366 843 142 938, Tunnuskoodi: TRZiGg

Yhteyksiin liittyvissä ongelmatilanteissa tarkistathan mahdolliset tiedotteet osahankkeen kotisivulta: <https://pajjat-sote.fi/yhtyma/toimialat/sosiaalialan-osaamiskeskus-verso/kehittamishankkeet/sosiaalihuollon-kustannusvaikuttavuus/>

Lisätietoa: tutkija Maria Tapola-Haapala, Sosiaalialan osaamiskeskus Verso, maria.tapola-haapala@pajatha.fi

Muita osahankkeen
ajankohtaisia kuulumisia
(mm. kirjoitukset,
tapahtumat)

- <https://paijat-sote.fi/sosiaalialan-osaamiskeskus-verso/kehittamishankkeet/sosiaalihuollon-kustannusvaikuttavuus/>

KYSELY

Kysely

- Osahankkeen kysely 29.5.-14.9.2023
- Toteutettiin sähköisenä kyselynä Webropolissa
- Levitys sähköpostitse sidosryhmille sekä Facebookin sosiaalihuollon asiantuntijoille tarkoitettujen ryhmien kautta
 - Tavoitteena tavoittaa eri tavoin mahdollisimman paljon sosiaalihuollon parissa toimivia henkilöitä
 - Kyselyä on mahdollisesti myös jaettu eteenpäin
- Kyselyssä laajasti kysymyksiä sosiaalihuollon suositusten laatimisesta sekä yleisemmin tutkimustiedon hyödyntämisestä sosiaalihuollossa

”HYVÄ SOSIAALIHUOLLON ASiantuntija

Näkemyksesi ovat arvokkaita! Sosiaalihuollon suositukset -hankkeessa (<https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/sosiaalihuollon-suositukset-sosu>) (2023—2025) kartoitetaan edellytyksiä sosiaalihuollon näyttöön perustuvien suositusten kehittämiseksi sekä tuotetaan kehittämismalleja ja pilotteja. Ammattilaisille ja muille tahoille tarkoitettuja suosituksia voidaan laatia kokoamalla ja arvioimalla valittua ilmiötä koskeva tutkimustieto ja muu tieto näytöksi.

Osana hankkeen selvitystyötä kutsumme Sinut vastamaan oheiseen kyselyyn. Kyselyn tuloksia hyödynnetään hankkeen suunnittelussa ja tutkimusaineistona. [- -]”

Kysely

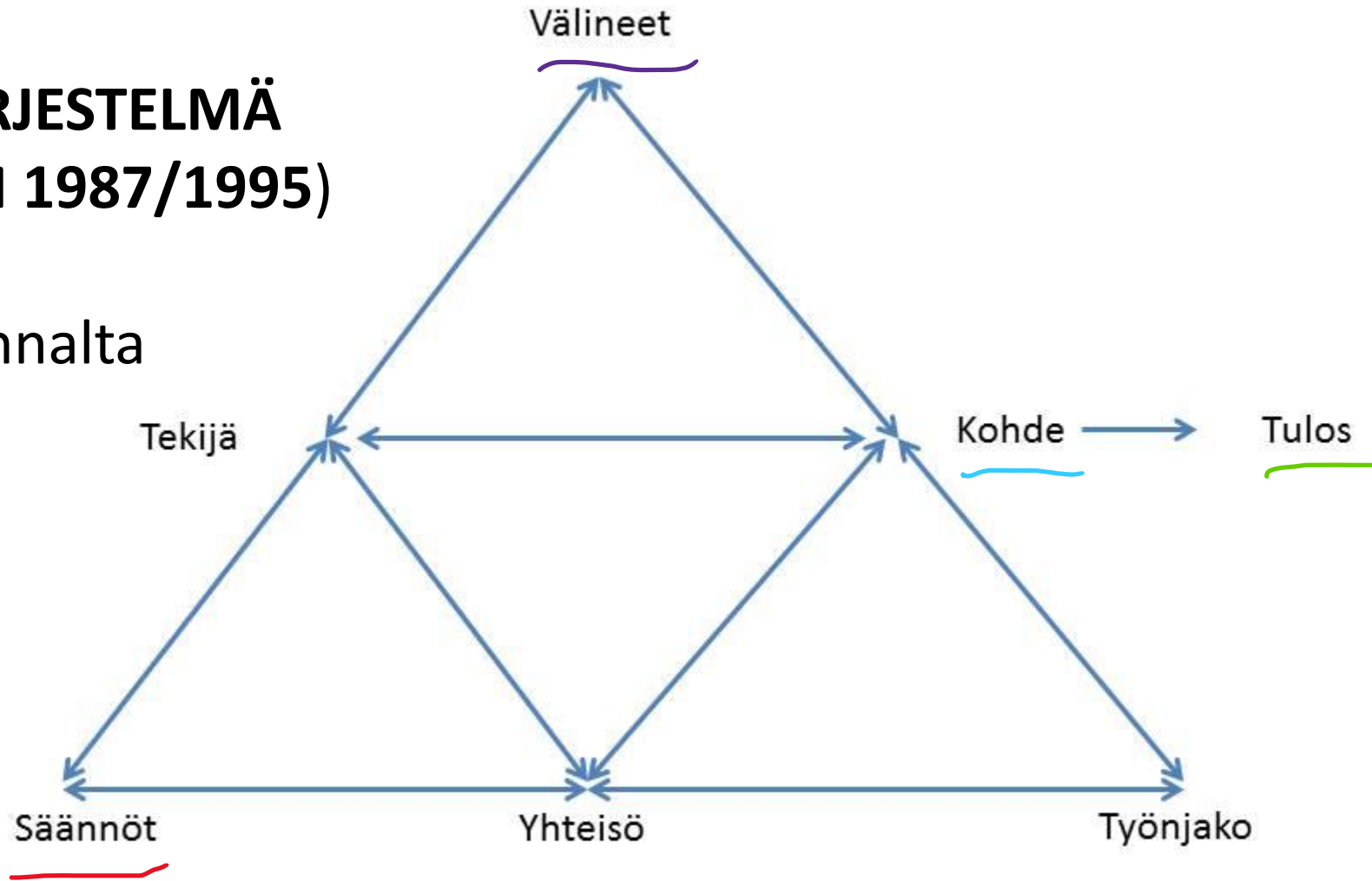
- Kyselyyn vastattiin 133 kertaa
- Vastaajista 124 ilmoitti ammattinimikkeensä tai kuvasi muutoin työtehtäviään. Kaikkiaan vastaajat edustivat ilmoituksensa mukaan monia erilaisia työtehtäviä. Yleisimmät työtehtävät olivat sosiaalityöntekijän tehtävät sekä kehittämis- ja projektityöhön liittyvät tehtävät; vastaajina oli myös muun muassa ohjaajia sekä erilaisia (sosiaalihuollon) esihenkilötehtäviä, opetustehtäviä ja tutkimustehtäviä edustavia henkilöitä.

Tässä esityksessä

- Käsitellään eräitä suositusten laadinnan kannalta keskeisiä kysymyksiä ja valintoja.
 - Huomio erityisesti suositusten laadinnan vaiheessa, ei esim. implementoimisessa
- Käsitteellisenä välineenä Engeströmin (1987/1995) toimintajärjestelmän malli
 - Huomio erityisesti siihen, kuinka vastauksissa konstruoidaan suositusten laadinnan kohdetta ja (oletettua) tulosta, sääntöjä ja välineitä.
- Esiteltyjä teemoja on havainnollistettu esimerkkisitaatein. Sitaaateissa mahdollisesti olleita selkeitä näppäilyvirheitä on korjattu.
- Alustavat jäsennykset

TOIMINTAJÄRJESTELMÄ (ENGSTRÖM 1987/1995)

(Esityksen kannalta
keskeiset
ulottuvuudet
alleviivattu)

YLEINEN SUHTAUTUMINEN
SUOSITUKSIIN /
OLETETTU TULOS

- *Onko mielestäsi tarpeen tuottaa sosiaalihuoltoon tutkimusnäyttöön perustuvia suosituksia? / Edellisen vastauksen perustelut*

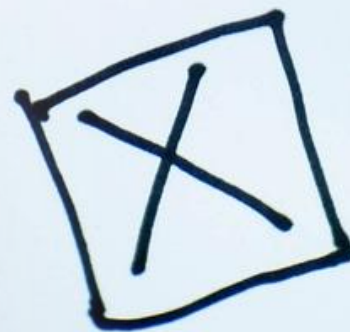
Suosituksen tarpeellisuus

- Kyselyyn vastasivat pääasiassa suosituksiin myönteisesti suhtautuvat: 117:ssä vastauksessa pidettiin suositusten tuottamista tarpeellisena, 4:ssä vastattiin kysymykseen "ei" ja 12:ssa "en osaa sanoa".

Checklist

Yes

No

Perusteluja suositusten tarpeelle

- Käytännön työn tuki, tarpeet
 - Yhteisten linjausten tarve
 - Apua, tukea työhön, päätöksentekoon
 - Oppimisen, osaamisen vahvistamisen mahdollisuus
 - Oman arki ajattelun reflektoinnin tueksi
 - Tukee mahdollisesti menetelmien käyttöön ottamista (pitäisi kytkeä myös rahoitukseen)
 - Hyvien käytäntöjen monistaminen
 - Ajankäytöllisesti tehokas tapa
 - Organisaatioiden, sosiaalihuollon järjestämiseen liittyvät tarpeet
- Tutkimusperustaisuuden ja vaikuttavuusperustaisuuden tukeminen
 - Muuta kuin mututuntuma, kyseenalaistamattomat perinteet, persoonalla toimiminen, palveluvalikon liiallinen ohjaavuus
 - Toimintatapojen priorisoiminen tutkimustiedon pohjalta
 - Tiedolla johtaminen
 - Selkeyttä suhteessa kehitettyihin työmenetelmin ja näitä koskevaan tietoon
 - Suositusten laadinta tuo esille tutkimusaukkoja
 - Myös liittyen sosiaalihuollon järjestämiseen

Perusteluja suositusten tarpeelle

- Toiminnan läpinäkyvyys
 - Palvelujen tasalaatuisuuden, yhdenvertaisuuden, asiakasturvallisuuden tuki
 - Toiminnan perusteltavuus, hyväksyttävyyys ja näkyvyys (asiakkaille, työntekijöille, rahoittajille)
 - Valtakunnallisen vertailun helpottuminen
- Taloudellinen näkökulma
 - Millaiseen toimintaan verorahat käytetään?
 - Vähäisten resurssien käyttäminen tarkoituksenmukaisesti
- Suhde terveydenhuoltoon
 - Uskottavuus, asema suhteessa terveydenhuoltoon
 - Hyvinvointialueuudistus ja terveydenhuollon suosituserinteet
- Sosiaalihuollon aseman vahvistaminen

Toisaalta suositukset herättävät epäilyjä ja kysymyksiä

- Katoavatko työntekijöiden harkintamahdollisuudet, aliarvioidaanko heidän asiantuntemustaan?
- Ovathan suositukset riittävän yleisluontoisia ja avoimia?
- Onko suositusten antaminen sosiaalihuollossa mahdollista?
- Onko tutkimustietoa riittävästi?
- Onko tutkimusnäyttö todella luotettavaa?
- Onko suositusten käyttöönotto käytännössä mahdollista, onko jokin muu tapa toimivampi?
- Eivätkö vapaaehtoiset suositukset ole heikkoja?
- Eikö synny ristiriita, jos suositukset eivät ole velvoittavia mutta valvova viranomainen tai oikeus vetoaa näihin ongelmallisissa tilanteissa?

Kysymyksiä herättävät myös

- Indikaattoreiden ja mittareiden puutteet
- Riittävän tiheän päivittämisen tarve; riski, että tutkimustulokset ovat vanhentuneita
- Toiminnan organisointi (toive kansallisen tason toimijasta)
- Käytännön asiakastyön tekijöiden edustuksen huomioiminen suositusten laadinnassa
- Alueellisten erojen, edustuksen huomioiminen

KOHDE

- *Mitä asioita sosiaalihuollon suosituksissa pitäisi erityisesti käsitellä?*
 - 99 vastausta
- Tässä huomio erityisesti suositusten aiheeseen
 - Suositusprosessin eri vaiheissa kohteena voidaan periaatteessa tarkastella eri asioita (tutkimukset, suositustekstin käsikirjoitus jne.)

Työalat, ilmiöt

Eri työalat ja näihin liittyvät kysymykset

-esim. lastensuojelu, lastenvalvonta, vammaispalvelut, aikuissosiaalityö, ikääntyneiden palvelut...

Ilmiöt yleisemmin

- esim. aggressiivisesti käyttäytyvät asiakkaat, perheväkivalta, nepsy-perheen moniammatillinen tuki, vakava sairaus perheessä, asunnottomuus + päihteet

Näkökulmat

Vaikuttavuus

”Vaikuttavuus. Tulevaisuutta ajatellen myös kustannusvaikuttavuus. [--]”

”Vaikuttavaa interventiota! Millaisin interventioin ja menetelmin on kyetty saamaan aikaan muutoksia ihmisen/ joukon tilanteeseen.”

[--] ”Asiakastyön vaikuttavuuden arviointi [--]”

”[--]Suositella työn tekemisen tapoja: kävelyt, kotikäynnit, yms. [--]”

(Suositellut) toimintatavat

”Asiakastyön käytäntöjä, esim. millaisia menetelmiä eri sektoreilla missäkin tilanteessa tulisi käyttää. [--]”

Mittarit ja indikaattorit

”Elämänlaatumittari sekä erilaiset oiremittarit. Nykyiset mittarit esim. päihteiden, masennuksen, ahdistuksen, ym. osalta koetaan liian terveydenhuollon käyttöön oleviksi. Sosiaalihuoltoon tulisi saada omat mittarit, tai sitten olemassa olevia tulisi ohjeistaa nykyistä enemmän myös sosiaalihuollossa käytettäväksi. Yhteisesti määritellyillä mittareilla vaikuttavuutta olisi helpompi mitata, eikä asiakkuudet venyisi turhaan.”

”Olen henkilökohtaisesti jo vuosia haaveillut vanhustenhuollon valtakunnallisista laatuindikaattoreista, olisiko suosituksista siihen jotain. [--]”

Näkökulmat

Etiikka

"[--] eettisiä näkökulmia."

Osallisuus

"Asiakkaan osallisuutta omien asioiden suhteen."

Laki, hallinnolliset säännöt ja ohjeet

"-lain soveltamisen ja tulkinnan käytäntöä [--]"

"Harkinnanvaraiset etuudet, päihdekuntoutuksen myöntämisen perusteet, [--]"

"Asiakkaiden oikeudet ja asiakasturvallisuuden toteutuminen, asiakkaan kuuleminen ja sen vaikuttavuus [--]"

Työn osa-alueet

Vuorovaikutus

”Vuorovaikutus (mitkä vuorovaikutuksen osatekijät ja ulottuvuudet / vuorovaikutustyyli ja tekniikat ovat tutkitusti vaikuttavampia kuin jotkin toiset) [--]”

Rakenteellinen sosiaalityö

”[--] Luottamuksellisen suhteen rakentaminen asiakkaan ja viranomaisen välillä [--]”

”[--] Motivointi”

”[--] Rakenteellisen sosiaalityön/hyvinvointipalvelujen toteutus ja vaikuttavuus [--]”

Ennaltaehkäisevä työ

”[--]Vaikuttaminen päätöksentekoon [--]”

”Ennaltaehkäisevä työ. Piste. [...]”

”[--] -Ennaltaehkäisevän työotteen vahvistaminen”

Työn osa-alueet

Tilannearvio

"[--] Miten arvioida ja kartoittaa"

Päätöksenteko

"Erityisesti vahvoihin päätöksentekotilanteisiin liittyviä ohjeita varmasti tarvittaisiin, kuten lastensuojelun päätökset, erityisesti huostaanottoon liittyvät. [--]"

Kirjaaminen

"Sitten on vielä asiakirjapuolen hommat, jotka taitavat olla asia erikseen, mutta ehkä sen puolen ohjeet ja linjaukset hyvästä kirjaamistyylistä ja käytännöistä voisi sisällyttää kokonaisuuteen. [--]"

Taustatekijät

Taustatekijät

*”Yleisyys,
Tunnistettavuus
Riskitekijät
Suojatekijät [--]”*

”[...] ja rakenteellisia ongelmia.”

*“Mitä näyttöä on saatu erilaisten
haasteiden läsnäolon tuottavan
ihmisen elämään lyhyellä ja pitkällä
aikavälillä [--]”*

Toiminnan organisoiminen

Työnjako ja yhteistyö, päätösvalta, työajan käyttö

"[--] työnjaolliset kysymykset sosiaalialan sisällä, epäpätevän työntekijän työskentely kokeneen työntekijän rinnalla ja ohjauksessa, [--]"

"Yhteistyömallit eri tahojen välillä - joissa asiakas on mukana. [--]"

Asiakasmäärät, -mitoitus

"Asiakasmääriä per työntekijä - kaikissa ikäluokissa. [--]"

Johtaminen

"[--] Tiedolla sosiaalityön johtaminen."

"Myös digitaalisiin palveluihin ja käytettäviin järjestelmiin pitäisi olla suosituksia."

Digitaaliset palvelut, järjestelmät

"Suositusten ei pitäisi pelkästään luoda lisäpainetta ns. rivisossuille vaan niiden pitäisi ohjata laajemmin sitä, miten sosiaalihuollon kenttää kehitetään hyvinvointialueilla. Se että suositusten noudattamisen paine ei ole yksittäisen työntekijän harteilla vaan asia, joka kuuluu johdon pohdittavaksi."

Työn (suositusten noudattamisen) rakenteelliset puitteet

Työhyvinvointi ja työntekijöiden oikeudet

Työhyvinvointi ja työntekijöiden oikeudet

"[--] Sosiaalihuollon työntekijän oikeudet ja oikeusturva [--]"

"Työturvallisuutta, [--]"

"[--], työn kuorman ja moniammatillisuuden vaikutuksia niin työntekijä- kuin asiakastasolla."

Näkökulmia suositusten (aiheen) rajaamiseksi

Ilmiöt

”Ajattelisin, että suosituksia olisi hyvä tehdä ilmiöpohjaisesti, esim. päihteisiin ja väkivaltaan liittyen.”

”[--] Palvelu/asiakasryhmäkohtaisia suosituksia toki voisi olla, esimerkiksi jos on havaittu, että tietynlaiset interventiomallit toimivat erityisen hyvin tietyssä ikäryhmässä (tai jossain muussa kontekstissa), ja toisaalta voisi olla myös esim. ilmiöpohjaisia suosituksia (esim. asunnottomuus, päihdeongelmat).”

Kokonaisvaltaisuus

”[--] -kokonaisvaltaisen asiakastyön merkitystä [--]”

”[--] Sosiaalihuollossa ei toimita terveydenhuollon tavoin diagnoosien ympärillä, ja asiakkaiden elämäntilanteissa näkyvät usein moninaiset ongelmat ja haasteet. Näin ollen fokusointi yksittäiseen asiaan tai ilmiöön ei välttämättä tuo mitään lisäarvoa käytännön työhön, jos suositusta ei voi soveltaa tilanteissa, joissa asiakkailla on enemmän kuin pelkästään kyseinen ongelma tai haaste. [--]”

Näkökulmia suositusten (aiheen) rajaamiseksi

Asiakasprosessit

"Asiakkaiden palveluiden piiriin pääsyä, [--]"

"Palveluiden saamisen kriteerit ja palvelupolut. Pois ns. ylimääräisistä arvioista ja seurantojen yhdenmukaistamista asiakkaiden tasapuolisen kohtelemisen näkökulmasta."

"Asiakasprosesseja ja niiden eri vaiheita, [--]"

Näkökulmia suositusten (aiheen) rajaamiseksi

Asiakasnäkökulma

”Asiakasnäkökulmaa, [--]”

”Millaista apua ihmiset kokevat tarvitsevansa / mistä palvelusta ovat kokeneet merkittävää hyötyä, joiden pohjalta suosituksia rakenteisiin ja resursointiin.”

Eri toimijoiden huomioiminen

”Tulisi määritellä suositusten käyttötilanteet ja käyttäjät. Itse toivoisin ilmöpohjaista lähestymistapaa ja toisaalta asiakkaan / avuntarvitsijan omaan polkuun kiinnittymistä. Suositusten tulisi huomioida eri toimijat, hyvinvointialueet, kunnat, järjestöt, kansalaiset ja heidän yhteisönsä.”

Näkökulmia suositusten (aiheen) rajaamiseksi

Tutkimukset

”Kaikkea sitä mitä on tutkittu.”

”[--] Lisäksi laadullinen tutkimus pitää ottaa huomioon suosituksissa. [--]”

Entä sitten pilotissa?

- Pyrkimys mahdollisimman konkreettiseen ilmiöön
 - Välttämätöntä myös rajata
 - Tarkkoja rajoituksia ei ole toisaalta vielä tehty
 - Suositussuunnitelmassa painotusten tarkasteleminen ja määrittäminen: yksilö, lähisuhteet, yhteisö, rakenteelliset tekijät
- Monenlaisten tutkimusten huomioiminen
 - Laadullinen, määrällinen
 - Myös kokemuksia käsittelevät tutkimukset
 - Tarkastellaan myös, kuinka ilmiöön liittyvien menetelmien vaikuttavuutta on tarkasteltu – ei tarkkaa rajautumista tietynlaisiin vaikuttavuustutkimuksiin
- Myös esim. kansainväliset tutkimukset > pyrkimys katsella hieman etäämmältä, ilmiöpohjaisesti – toki tutkimusten sovellettavuutta Suomeen arvioiden
 - Tarpeen kuitenkin tarkastella lainsäädännöllistäkin kontekstia ja (tulevien) suositusten suhdetta tähän

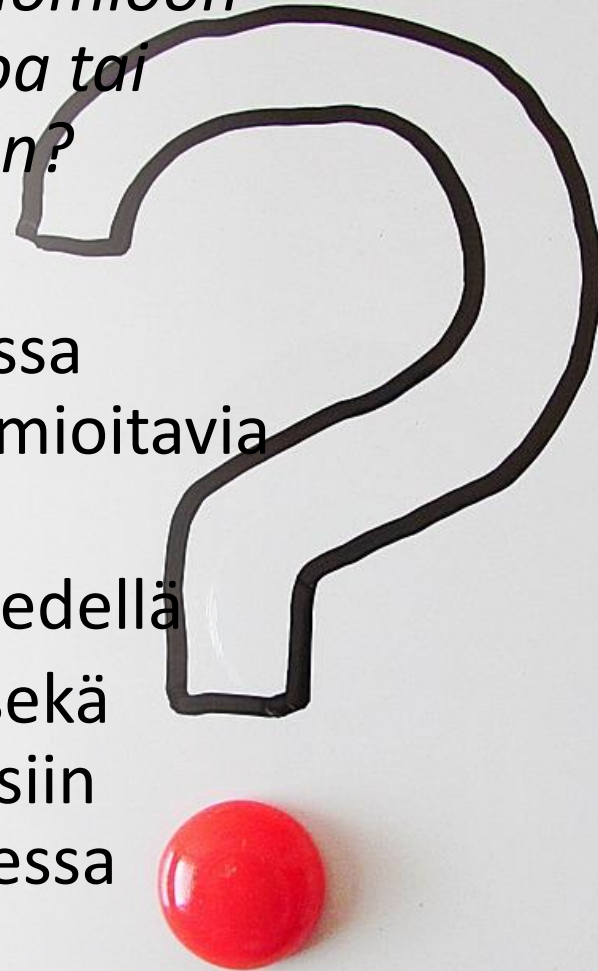
SÄÄNNÖT

- *Mitä mielestäsi tulisi erityisesti ottaa huomioon koottaessa ja arvioitaessa tutkimustietoa tai laadittaessa suosituksia sosiaalihuoltoon?*

- 89 vastausta

- Tässä huomio erityisesti vastauksiin, joissa käsitellään suosituksia laadittaessa huomioitavia asioita

- Suositusten kohdetta on käsitelty jo edellä
- Suositusten toteuttajiin (tekijöihin) sekä implementaatioon liittyviin kysymyksiin keskitytään myöhemmin osahankkeessa erikseen

Suositus toiminnan yleiset lähtökohdat

- monipuolisuus
- eettisyys
- luotettavuus
- politiikan jättäminen ulkopuolelle
- ilmiöpohjaisuus
- tiedon tiivistäminen
- tutkimusten järjestelmällinen kokoaminen
- huomio tutkimusten ja suositusten laatuun, johtopäätösten luotettavuuteen
- käytettävyys, hyödynnettävyys

Suosittelujen laadinnan olemassa
olevien mallien noudattaminen /
sosiaalihuollon erityispiirteiden
huomioiminen

*”Että prosessi tehdään huolellisesti muilla aloilla tunnistettuja
ja kehitettyjä luotettavia menettelytapoja
noudattaen. Ei ryhdytä kehittämään
mitään sosiaalityön ikiomia
menetelmiä, joilla on tähän asti vain
estetty käyttökelpoisen tutkimusnäytön
tuottaminen”*

”Sosiaalihuollon erityispiirteet terveydenhuoltoon verrattuna”

*”Sosiaalihuollon erityispiirteet, esimerkiksi: - asiakkailla usein
useita samanaikaisia tuen ja palveluiden tarpeita, jolloin
asiakkaan kokonaistilanteen hahmottamisen merkitys
korostuu [--]”*

Yksilöllisyyden & erityisyyden /
palvelujen tasalaatuisuuden
edistäminen

"Sosiaalityön tasalaatuisuus, mutta toisaalta yksilölliset tarpeet ja tilanteet."

"Asiakkaiden tilanteet ovat aina yksilökohtaisia. [--]"

"Se, ettei tehdä kapeita suosituksia, jotka tekevät työstä mekaanista ja eivät huomioi elämän moninaisuutta."

"Eri suositukset eri ikäryhmille. [--]"

"[--] - Kohdennetut suositukset tarpeen mukaan. Samat suositukset eivät välttämättä toimi työn eri osa-alueilla. Myös sen huomioiminen onko tutkittu vaikuttavaksi ja toteuttamiskelpoiseksi kyseisessä tehtävässä ja kyseisen asiakasryhmän kanssa"

Yhteistyö / toimivaltarajat

"[--] Toisaalta sosiaalityö usein verkostotyötä, mutta omasta asiantuntijuudesta käsin ei voi laatia suosituksia yhteistyötahoille."

"Integraatio perusterveydenhuoltoon ja erikoissairaanhoidon"

Huomio eri ammattiryhmiin

”Sosiaalihuollon eri toimijoilla on tarve suosituksille toimintarooliensa mukaisesti, esim. lapsiperheiden sosiaaliohjauksessa on erilaiset tarpeet kuin lastensuojelussa vaikkapa suhteessa väkivaltaan.”

“[--]Suositusten tulee koskea koko järjestelmää. Myös päättäjillä on oma vastuunsa siitä, että suosituksia voidaan noudattaa.”

Huomio alueellisiin erityispiirteisiin

"[--] Sekä maaseudun realiteetit esim julkinen liikenne, lähiasiointipisteiden puuttuminen. Ei suositella mitään, mikä ei ole yhtä lailla mahdollista toteuttaa Helsingissä ja Karigasniemellä tai Lieksassa."

"Alueellisten erojen vaikutukset, ettei liian rajatussa ympäristössä saatua tulosta yleistetä ja pidetä automaattisesti oikeana. Hyvinvointialueiden eroavaisuudet ja mahdollisuudet tehdä yhteistyötä eri tutkimuslaitosten kanssa."

"Alueelliset erot! 'Suomi on pitkä maa', ja esimerkiksi Pohjois-Suomen alueella on todella erilaisia alueita joiden kesken rakenteet poikkeavat toisistaan ja lakia tulkitaan eri tavoilla."

Arjen realiteettien huomioiminen

"[--] Suositusten laadinnassa on tärkeää huomioida ammattilaisten arjen realiteetit: epärealistiset suositukset eivät mene käytäntöön, jos niitä ei ehditä tai pystytä toteuttaa. [--]"

"Suositukset olisi laadittu realistisesti. Kaikenlaista kivaa ja hyödyllistä on helppo suositella, mutta tarve on saada suositukset, jotka juurtuisivat rakenteisiin."

Sosiaalihuollon etiikka ja arvot

”Pitää ottaa huomioon nimenomaan sosiaalityön arvopohja ja mandaatti, eikä pyrkiä liikaa matkimaan terveydenhuoltoa.”

”[--] - sosiaalihuollon suositusten omat lähtökohdat ja tiedonhallinnan perusta kuten sosiaalityön arvojen ja eettisten kysymysten huomioiminen ja lainmukaisuus [--]”

”Se, että on tutkimustieto, ammattietiikka ja laki. Ne voivat joskus olla jopa ristiriidassa keskenään. Ehkä juuri tuota ammattietiikkaa ja tieteenfilosofiaa myös korostaisin suosituksissa. [--]”

”Tiedon eettinen käytettävyys asiakastyössä.”

”Jos suositukset jäävät yleisluontoisiksi ja pelkästään eettisyyttä korostavaksi, niistä ei saa otetta käytännön työn tukemiseen.”

Suosittelujen laadinnassa
hyödynnettävät tutkimukset ja
näiden arviointi

- Monitieteellisyys
- Tutkimusten määrä, ajantasaisuus, luotettavuus, laatu
- Laadullisten tutkimusten erityiset yleistettävyyden kysymykset
- Tiedon soveltuvuus suomalaiseen kontekstiin
- Tutkimusten arvioiminen (konteksti, ajankohta, laatu)

“On olennaista arvioida kriittisesti 1) missä määrin ja mikä kansainvälinen tutkimustieto soveltuu suomalaisen yhteiskunnan tietoperustaksi. 2) Erotella luotettavin menetelmin tuotettu tieto muusta, eli tuottaa ensimmäisessä vaiheessa kriteerit tutkimustiedon käytännöllisen luotettavuuden arvioimiseen - kyse ei siis ole vain tieteellisestä tiedon luotettavuudesta. Suurin haaste on sosiaalialan tiedon kontekstisidonnaisuus.”

Moniäänisyys, asiakkaiden ja ammattilaisten kokemustieto

“Eri toimijoiden tuottaman tiedon ristiinpölyttämistä, ei vain 1 tai 2 näkökulmaa”

”siihen, että sosiaalihuollon tieto on monitasoista, se ei ole ainoastaan tutkijoiden tuottamaa tietoa. Käytäntö ja asiakkaat on oltava mukana siinä, mikä heitä on auttanut eniten. Näistä täytyisi saada koontia.”

Lainsäädäntö

”Se, että on tutkimustieto, ammattietiikka ja laki. Ne voivat joskus olla jopa ristiriidassa keskenään. [--]”

Päivitystarpeen huomioiminen

”Tutkimustieto on aina sen tutkimuksen tulos joka ei välttämättä olisi samanlainen reaalihetkessä. Tulevaisuuden ennustamisen vaikeuden ja muuttuvan maailman vuoksi on hyvä aina olla plan b ja rakenteellisesti helposti muutettavat suositukset. Liian raskaita muutoksia vaativia ja vaikeasti muutettavia suosituksia/palveluita on syytä välttää. [--]”

Suositustekstit

”- Tiedon tiivistäminen [--]”

”[--] ja selkeästi ymmärrettävä teksti.”

”[--], tiedon levittämisessä käytetty asiakieli (ei tutkimuslangia), [--]”

” Ehkä tässä korostuu tasapainottelu julkaisumuodon tiiviyn ja selkeyden sekä toisaalta ihmiselämän monimutkaisuuden ja monimuotoisuuden välillä. Ammatillaiset eivät todennäköisesti laajassa rintamassa ehdi ja jaksa kahlata läpi pitkiä ja vaikeaselkoisia tekstejä, mikä korostaa julkaisumuodon selkeyttä.

Toisaalta yhtä kaikkeen sopivaa suositusta ei ole varmastikaan mahdollista rakentaa, jos halutaan ottaa huomioon asiakkaiden tilanteissa oleva sisäinen kirjo.”

Entä sitten pilotissa?

- Tutkijoista ja käytännön ammattilaisista koostuva suositustyöryhmä + kommentoiva ammattilaisryhmä + kokemusasiantuntijaryhmä
- Kiinnittyminen olemassa olevaan Hotuksen suositusten laadintaprosessiin: <https://hotus.fi/hoitosuosituksset/laadinta/>
 - Soveltaminen, muutokset tarvittaessa
 - Sosiaalihuollon erityispiirteisiin liittyvien kysymysten tarkasteleminen
- Suosituksia, ei määräyksiä!
- Moninaisuuden huomioiminen (esim. erilaisia samaan ilmiöön liittyviä elämäntilanteita käsittelevät tutkimukset) / toisaalta suositukseen liittynee väistämättä ajatus jonkinasteisesta yleistettävyydestä
- Eri ammattiryhmien suhdetta ilmiöön on tarkoitus tarkastella mm. suositussuunnitelmassa
- Niin ikään ilmiön suhdetta lainsäädäntöön sekä ammattietiikkaan tarkastellaan > myös etiikkaan kytkeytyvä suosituskysymys on mahdollinen (ks. esim. Mertz & Strech 2014)

Entä sitten pilotissa?

- Tutkimusten suhteen ei ennalta määriteltyjä tieteenalarajoja
- Tutkimusten sovellettavuuden arvioiminen
- Hyödynnettävien tutkimusten huolellinen kriittinen arvioiminen
 - JBI:n tutkimusten arviointikriteeristöt: <https://hotus.fi/kansainvalinen-yhteistyö/jbi-keskus/tutkimusten-arviointikriteeristot-jbi/>

VÄLINEET

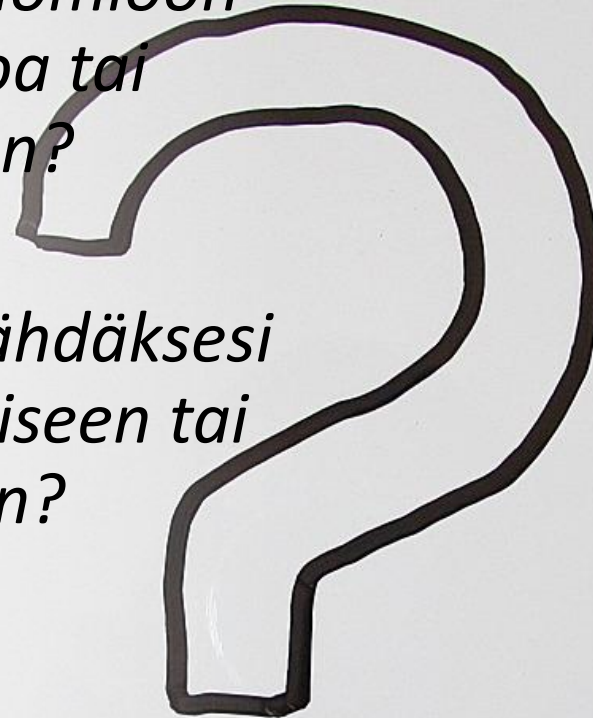
- *Mitä mielestäsi tulisi erityisesti ottaa huomioon koottaessa ja arvioitaessa tutkimustietoa tai laadittaessa suosituksia sosiaalihuoltoon?*

- 89 vastausta

- *Millaisia ongelmia ja haasteita liittyy nähdäksesi tutkimustiedon kokoamiseen ja arvioimiseen tai suositusten laatimiseen sosiaalihuoltoon?*

- 88 vastausta

- Poimittu vastauksista eri tavoin suositusten tekemistä tukevat asiat tai asiat, jotka mahdollisesti ovat jopa tämän edellytyksiä

Suunnitelmallisuus, ohjaus

”Kansallinen ohjaus”

“Erilaiset suositukset, näkökulma, lainsäädännön tuntemus, lainsäädännön suomat mahdollisuudet, resurssit (raha, henkilöstö, kyvykkyydet) jne. Pitäisi alkaa kivijalasta ja rakentaa se kuntoon ennen kuin edetään korkeammalle tasolle. Kivijalkaa ja savupiippua ei kannata rakentaa samanaikaisesti. Pitäisi laatia kehittämisspolku ja suunnitelma + strategia + taktinen suunnitelma (mitä pitää olla olemassa ennen toista, mikä mahdollistaa minkä) + operatiivinen suunnitelma.”

“[--] Ennen suositusten laatimista tulisi myös keskustella siitä, miksi suosituksia tarvitaan ja mikä niiden merkitys/painoarvo jatkossa olisi. Suositusten velvoittavuus (mitkä tilanteet? keitä velvoittaa?) tulisi myös avata selkeästi. Suositusten soveltamiseen ja toisaalta myös soveltamattomuuteen tulisi olla riittävän selkeät ohjeet niin yksittäisille työntekijöille, hyvinvointialueille kuin valvoville viranomaisille.”

Aineelliset resurssit

”Vaativa tehtävä, jonka täytyy olla aktiivista jatkuvasti. Sitten edellyttää resursseja, kyse on päivittyvästä tiedosta, joten vaatii jatkuvaa päivittämistä ja ylläpitämistä. [--]”

”Pitäisi osoittaa tehtävä jollekin taholle resursseineen.”

Tekijät

”Tämän asian asiantuntijoita on harvassa ja heidän ´irrottamisensa´ nykyisistä tehtävistä tuohon tehtävään tekee huolestuttavan ´aukon´ osaamiseen sinne lähtöpaikkaan. Henkilöstöpula on sellainen, että henkilöstön liikkuminen voi halvaannuttaa elintärkeitä toimintoja kentällä. Paras tapa olisi valjastaa tehtävään suurempi joukko osaajia osana omaa työtään ja priorisoimaan muita työtehtäviä.”

”[--] Jos tutkijoita ja korkeimman tason asiantuntijoita sosiaalityöstä (sosiaalityön tohtorit, erikoissosiaalityöntekijät) ei ole riittävästi vastuullisissa tehtävissä kokoamassa ja arvioimassa tutkimustietoa tai laatimassa suosituksia, ei kyseisiä suosituksia voi mielestäni ottaa täydellä vakavuudella vastaan. [--]”

”[--] Henkilöstö ja henkilöstön saatavuus saattaa nykyään olla kriittisempi kuin rahoitus suosituksen onnistumisessa. Voi olla jopa niin, että rahoitusta tai rahaa on olemassa, mutta ei henkilöstöä. Tämä pitäisi ottaa huomioon.”

”Asiantuntijat tulisivat suoraan kentältä tutkijoiden lisäksi.”

Ammattitaito

"[--] -Kentällä työskentelevien arvio käytännön soveltamisen mahdollisuuksista [--]"

"Ammattitaito kerätä ja arvioida tietoa."

"Eri sosiaalihuollon osa-alueiden osaaminen edustettuna, jotta tietoa osataan etsiä ja hahmottaa tarpeeksi laajalta. [--]"

Yhteistyö

"[--] Lisäksi yhteistyön pitää olla toimivaa. [--]"

"Riittävän laajasti asiantuntemusta, yhteistyössä terveydenhuollon kanssa"

Suosittelujen laatinnan (aiemmin kehitetyt)
mallit

”Että prosessi tehdään huolellisesti muilla aloilla tunnistettuja ja kehitettyjä luotettavia menettelytapoja noudattaen. Ei ryhdytä kehittämään mitään sosiaalityön ikiomia menetelmiä, joilla on tähän asti vain estetty käyttökelpoisen tutkimusnäytön tuottaminen”

Tutkimusten arviointikriteerit

”Tutkimusten löytäminen, arviointikriteerien asettaminen ja suositusten laatimassa se, miten kuullaan laajempaa joukkoa kuin esim suosituksia laativa työryhmä”

Tutkimusmenetelmät

” [--] Tulisi tehdä myös metatutkimusta, jolloin koostettaisiin yhteen erilaisia ja ristiriitaisiakin tutkimuksia.”

”[--] Erityisesti sosiaalisen raportoinnin menetelmiä tulisi hyödyntää enemmän.”

Vaikuttavuuden arvioinnin menetelmät

”Aineiston luotettavuus. Kvantitatiiviset tutkimukset helpompi toteuttaa kuin laadulliset. [--]”

”[--] Arviointi ja vaikuttavuustyö on vielä ‘lapsen kengissä’ [--]”

“[--]Vaikuttavuuden mittaamisen vaikeus ja siihen liittyvien mittaristojen epämääräisyys.”

Tutkimukset

”Mitkä asiat ja minkä verran pitää olla tutkittua tietoa, jotta siitä voidaan laatia suosituksia. [--]”

“[--] Näkisin myös monialaisuuden tärkeyden, että ei pitäydytä vain sosiaalitieteellisissä tutkimuksissa, vaan osataan tarpeeksi laajasti etsiä tietoa myös relevanteilta muilta aloilta, esim. psykologia, lääketiede. [--]”

”[--],vaikuttavuustutkimuksen vähyys”

”Asiakastietojärjestelmissä on valtavasti tietoa, jota on vaikeaa saada järjestelmistä ulos.”

Tilastotiedot, muut taustatiedot

”[--] Emme tiedä joidenkin yleistason lukujen (esim. lastensuojelussa tiedetään lähinnä Is-ilmoitusten määriä, sijoitusten määriä, euromääriä). Suositusten laatiminen vaatii, oman ymmärryksen mukaan, kentän perinpohjaista tuntemista, että tiedetään, mihin suosituksia ollaan ylipäätään laatimassa ja missä on niille suurin tarve. [--]”

Kokemustieto

”ammattilaisten kokemustieto, asiakkaiden kokemustieto yhdessä kustannusvaikutustiedon ja vaikuttavuustiedon kanssa”

”[--] Tutkimustietoa koottaessa tulisi olla käytössä laajaa tieteellistä osaamista yhdistettynä käytännön osaamiseen.”

”Kenttätyöskentelystä saatu nk. hiljainen tieto sekä asiakkaiden antama kokemukseen perustuva palaute.”

Lainsäädäntö

"[...],lainsäädännön suomat mahdollisuudet, [...]"

"Suppea ja liian teoreettinen 'puitelainsäädäntö' kuitenkin yksityiskohtaista tulkintaohjetta ei voi antaa tapauskohtaisuuden vuoksi."

Digitaaliset välineet

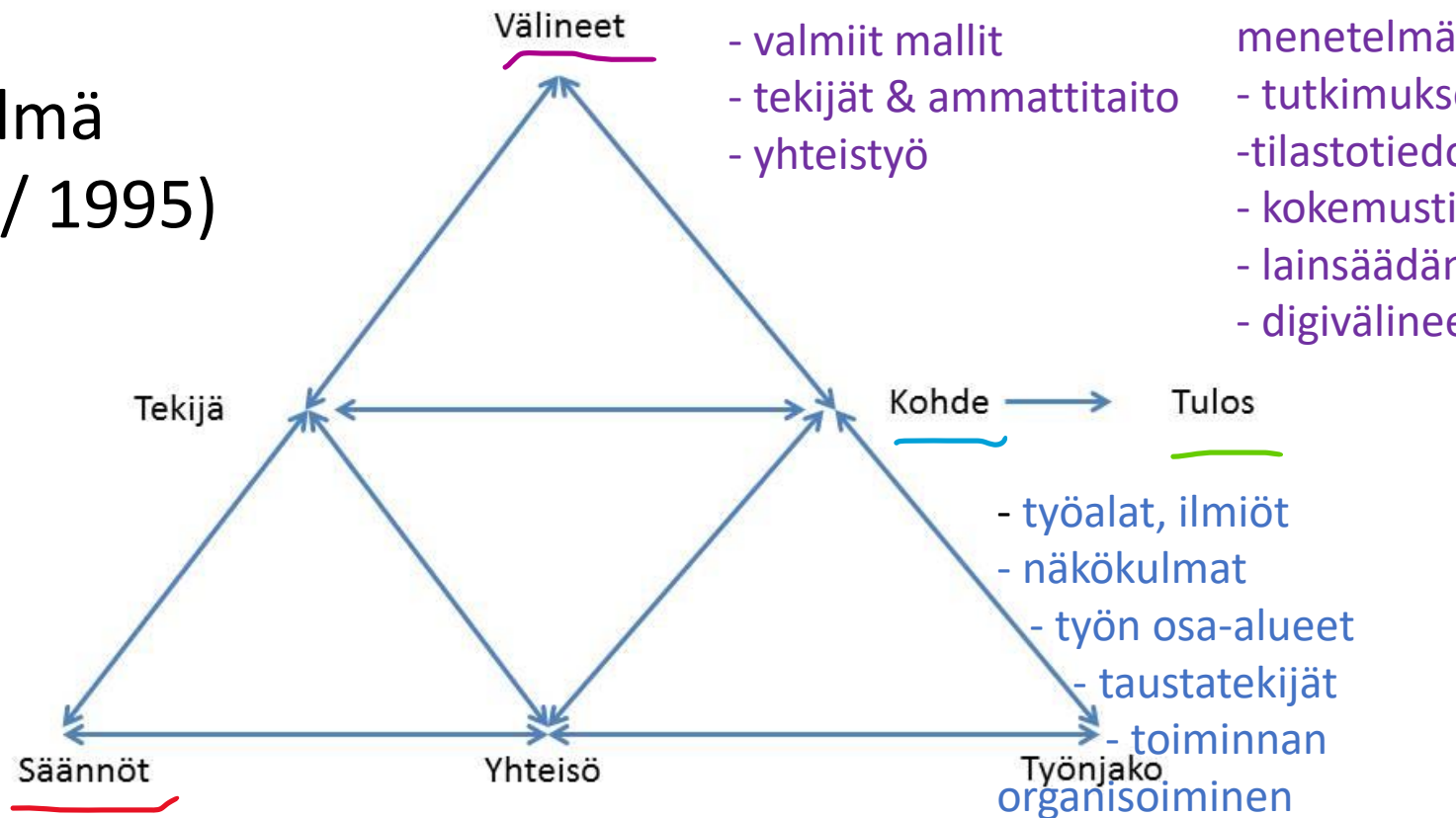
"[--] joten vaatii jatkuvaa päivittämistä ja ylläpitämistä. Jos tulisi joku verkkosivu/palvelussa tmv. kenellä tahansa tulee olla mahdollisuus ehdottaa puuttuvaa dataa lisättäväksi sisältöön."

"Tiedon päivittäminen, nopea saatavuus ja erilaiset kanavat, ei esim pelkät artikkelit. Linkkejä ja viittauksia muuhun aiheeseen liittyvään."

Yhteenveto

(toimintajärjestelmä
Engeström 1987 / 1995)

(Kuvion graafinen pohja: Wikipedia)

- suunnitelmallisuus, ohjaus
- aineelliset resurssit
- valmiit mallit
- tekijät & ammattitaito
- yhteistyö

- arviointikriteerit
- tutkimusmenetelmät
- vaikuttavuuden arvioinnin menetelmät
- tutkimukset
- tilastotiedot ym.
- kokemustieto
- lainsäädäntö
- digivälineet

- käytännön tuki
- tutkimus- ja vaikuttavuusperustaisuus
- läpinäkyvyys
- taloudellisuus
- asema, suhde terveydenhuoltoon

- yleiset lähtökohdat
- valmiit mallit / erityispiirteet
- yksilöllisyys / tasalaatuisuus
- yhteistyö / toimivaltarajat
- eri ammattiryhmät
- alueelliset erityispiirteet
- arjen realiteetit
- sosiaalihuollon etiikka & arvot
- tutkimukset ja näiden arviointi
- moniäänisyys, kokemustieto
- lainsäädäntö
- päivitystarpeen huomioiminen
- suositustekstit

- työalat, ilmiöt
- näkökulmat
- työn osa-alueet
- taustatekijät
- toiminnan organisoiminen
- työhyvinvointi, työntekijöiden oikeudet

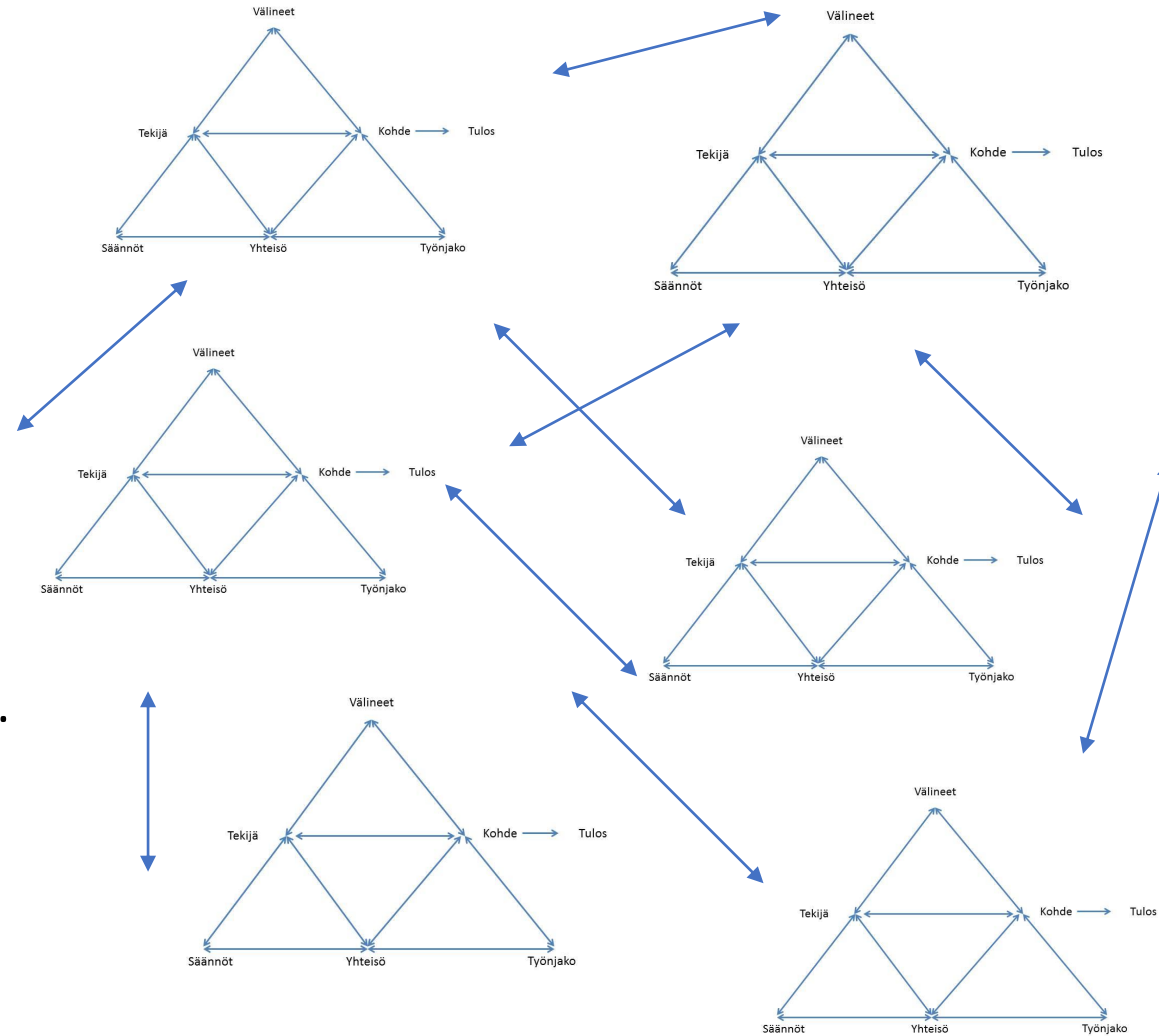
- VAI:
- harkintamahd. kaventuminen
 - soveltamiseen ja painoarvoon liittyvät jännitteet

Huomio toimintajärjestelmien kokonaisuuteen!

Tässä esityksessä on tarkasteltu suosituksia ja kyselyvastauksia erityisesti suositusten konkreettisen laatimisen näkökulmasta.

Vastauksissa pohditaan kuitenkin myös esimerkiksi toiminnan yleisempää organisoimista sekä suositusten implementoimiseen liittyviä asioita. Niin ikään olennaisena suositustoiminnan kokonaisuuden kannalta näyttäytyvät alkuperäistutkimukset ja näiden tuottaminen.

Kaikkiaan suositustoimintaa onkin hyödyllistä tarkastella **monien keskenään vuorovaikutuksessa olevien toimintajärjestelmien kokonaisuuden** näkökulmasta (suositusten 'ekosysteemistä' ks. esim. Lewin & Glenton 2018).

Kohti pilottia

”Sosiaalihuollossa on mielestäni liian pitkään menty sellaisella ajatuksella, että työ on yksilökohtaista ja siten tilanne- ja tapauskohtaista arviointia ja työskentelyä vaativaa. Tämä pitää monelta osin paikkansa, mutta se ei silti poista sitä, etteikö yleisiä suosituksia voitaisi laatia olemassa olevan tutkimustiedon pohjalta monenlaisiin asioihin ja tilanteisiin. Suositukset eivät poistaisi työntekijöiden harkintavaltaa, jos niitä osattaisiin lukea ja tulkita oikein. Tämä työ vaatii hienovireisyyttä, eli miten pitää suositukset riittävän yleisellä tasolla, että ne eivät lukitse ammattilaisen toimintaa liiaksi, mutta ohjaavat sitä kuitenkin oikeaan suuntaan. Sosiaalihuollon työ näyttäytyy helposti sattumanvaraisena puuhasteluna, jos ja kun tutkimustietoon pohjaavia suosituksia ei ole olemassa.”

(Vastaaja kyselyssä)

Lähteet

- Engeström, Yrjö (1987) Learning by expanding. An activity-theoretical approach to developmental research. Orienta-konsultit.
- Engeström, Yrjö (1995) Kehittävä työntutkimus. Perusteita, tuloksia ja haasteita. Hallinnon kehittämiskeskus.
- Hotus (ei vuosilukua) Näyttöön perustuva toiminta. Viitattu 29.5.2023. <https://www.hotus.fi/nayttoon-perustuva-toiminta/>

Lähteet

- Kouvonen, Petra; Tani, Sara; Kurki, Marjo & Hamari, Lotta (toim. Koskenalho, Ninnu) (2023) Miten onnistun implementoinnissa? Opas psykososiaalisten menetelmien vaikuttavaan implementointiin. Itlan oppaat ja käsikirjat 2023:1. Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö. <https://kasvuntuki.fi/wp-content/uploads/2023/09/itla-implementointiopas-2023-final-31082313291.pdf>
- Lewin, Simon & Glenton, Claire (2018) Are we entering a new era for qualitative research? Using qualitative evidence to support guidance and guideline development by the World Health Organization. International Journal for Equity in Health 17. <https://doi.org/10.1186/s12939-018-0841-x>
- Mertz, Marcel & Strech, Daniel (2014) Systematic and transparent inclusion of ethical issues and recommendations in clinical practice guidelines. A six-step approach. Implementation Science 9. <https://doi.org/10.1186/s13012-014-0184-y>
- THL (2022) Näyttöön perustuvat tuki- ja hoitomenetelmät. Viitattu 19.9.2023. https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyspalvelut/terapeuttiset-menetelmat-ja-terapiapalvelut/nayttoon-perustuvat-tuki-ja-hoitomenetelmat#N%C3%A4ytt%C3%B6n_perustuva_toiminta

- Kuvien lähde (pois lukien logot ja toimintajärjestelmäkuvio): Pixabay